

Toen de oude Hunzemonding tussen Pieterburen en den Andel dichtslibde, ontstond op de kwelder een nederzetting die rond het jaar 1000 'Mariaburen in den Nijenlanden' werd genoemd; sedert 1810 heet het dorp Westernieland. De kerk van dit dorp is in de 13^e eeuw gebouwd. Vermoedelijk is Maria de patroonheilige; in de kloosterarchieven van de provincie Groningen wordt in 1463 al gesproken van: '*Sunte Marienburen op het Nijeland*'. De oudste vermelding van Westernieland dateert uit 1371, toen er sprake was van parochiani Sancte Petri (=Pieterburen) in Nova Terra. De kerk aan het westeinde van het dorp is een klein, gesloten gebouw met een lage zadeldaktoeren. Ze werd vermoedelijk gebouwd in de 13^e of 14^e eeuw, maar hiervan is door de vergroting van de vensters in 1831 en de bepleistering uit 1877 weinig meer te zien. De ongepleisterde zadeldaktoeren is gotisch en dateert waarschijnlijk van omstreeks 1400. De westelijke torengevel is in 1926 gedeeltelijk ingestort; voor de herbouw is een harde gevelklinker toegepast, die contrasteert met de kloostermoppen in de noord- en zuidmuur. Deze westmuur is breder dan de toren; door het uitkragen worden een soort 'steunberen' gevormd. De diepe spitsboognis, met daarin de toegangsdeur is erg groot in verhouding tot de torenmuur. De toren is zo laag dat er in de oostwand geen plaats is voor galmgaten. Daardoor is de luidklok beter te horen in Pieterburen en Kaakhorn dan in Westernieland zelf. Het dorp kreeg verschillende keren te maken met fatale dijkdoorbraken. De grootste ramp die Westernieland trof was de Kerstvloed van 1717, toen 78 mensen, 66 paarden, 219 koeien, 21 varkens en 747 schapen verdronken. Van de 50 huizen werden er 35 verwoest en 11 onbewoonbaar; behalve de kerk bleven er maar vier huizen overeind. Het dorp groeide in oostelijke richting weer aan, zodat de kerk zich nu aan de uiterste westrand van de bebouwing bevindt. De huidige lichtgele kleur werd aangebracht tijdens de restauratie van 2001-02. In 2008 nam de Stichting Oude Groninger Kerken de kerk over.

Interieur

Oorspronkelijk moet de kerk overwelfd zijn geweest, maar ze wordt nu gedekt door een blauwe balkenzoldering. De opstelling van het meubilair is 19^e-eeuws, met de preekstoel tegen de oostwand. Het totaalbeeld is opvallend monumentaal, met een door lage open hekken afgescheiden 'koor' omzoomd door wandbanken. Tegen de noordwand is een gedeelte afgeschermd op de wijze van een herenbank met een rijk bewerkt achterschot. De preekstoel uit 1660 heeft een uitbundig gesneden kuip met gecanneleerde hoekzuiltjes. Op een van de panelen is het wapen van collator Schotto Tamminga van Bellingeweer te zien tussen twee omkijkende pelikanen. De zitbanken zijn voorzien van knoppen en gesneden lijsten versierd met het 'geteld geld-motief'. Het orgel werd in 1893 gebouwd door de Gebr. van Oeckelen. Boven de middentoren zijn verschillende muziekinstrumenten uitgebeeld, waaronder trompetten en een viool. Omdat er onvoldoende plaats is onder de zoldering, ontbreekt een bekroning van de zijtoren. Op de balustrade naast het orgel staat een lezenaar, bestemd voor de voorzanger. De kerk bezit een rijke collectie fraaie grafzerken uit de 17^e en 18^e eeuw. Verschillende daarvan herinneren de voorbijganger aan zijn sterfelijkheid, die hier blijkens de noodlottige geschiedenis altijd op de loer lag. Het graf van Martien Jansen (†1644) draagt als opschrift: 'O mensche gedencke die dit siet en leest dat ick ock als ghi zit geweest en ghi zult weerden als ick ben tot stof der eerden'. Ter nagedachtenis van Evert Luirts (†1674) is te lezen: 'Ick was gelick een bloem die sierlick stondt geplant vrogh voor den ouderdom genomen van des werlt out ontrent vyf en twintig in des spelonck gebracht o mensch u tyt nemt een entu baet jonckheit noch kracht'. Weinig troost biedt ook het grafschrift voor Jan Pieters Bos (†1795): 'Hy kocht veel beesten by de boeren om die naar holland te vervoeren doch nu is hy van alles af en ligt hier op zyn rug in 't graf'.

© Gebaseerd op tekst van Justin Kroese (ODE: 50-jarig jubileum van SOGK 2019), aangevuld met informatie van Peter Hoffer.

SOGK ©2021, herziene versie